

Микола Витівський

Переважно, кожен віруючий і практикуючий християнин читав або хоча б чув про одну з біблійних книг – книгу Йова. Нашим завданням у цій статті не є переказати зміст всієї книги, але інтерпретувати його в сучасність, зачіпаючи в особливий спосіб окремі істини, котрих навчає нас Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха». Прочитати і розуміти Катехизм своєї Церкви – завдання кожного християнина, однак, на жаль, ми не так часто його виконуємо. Тому спробуємо пороздумувати популярною формою над деякими тезами.

Â

Отож, уявляємо собі Йова – не зовсім біблійного персонажа, а, радше, хай це буде сучасна молода людина. Кожен із нас, особливо в молоді роки, має великі амбіції, плани, перспективи і впевнено йде до їх реалізації. Перед нами персонаж – талановита, успішна в кар'єрному плані молода людина, в котрій все дуже гарно складається в житті само собою, і надто особливої потреби прибігати до Бога досі в неї немає (до Бога ми прибігаємо, коли є якась горе, зазвичай). Однак, як завжди, в людей бувають злети й падіння, з нею починають траплятися таки дуже «нешасливі речі»... Цей «Йов» втрачає роботу, змушений продати будинок, його покинула «друга половинка» і багато іншого. В житті кожного з нас трапляються, на жаль, подібні неприємні ситуації. Тоді людина починає шукати рятунку – шукати Бога, але не завжди вдається знайти Його одразу там, де всі починають вказувати. Якщо в людини якась хвороба – вона звертається до лікаря, до народних методів, у дорогі лікарні, а вже тоді (можливо) приходять до храму, до священника, до Бога. Коли з біблійним Йовом почали траплятися одна за одною різні трагедії (проказа, втрата дітей і всього майна тощо), то ми читаємо про його «приятелів», котрі прийшли одразу зі своїми порадами до Йова. Ось так і до нашого уявного «Йова» приходять його сучасні приятелі – психолог, науковець, філософ та практик східних медитацій. Саме їхні думки та думки, котрі «Йов» чути від священника, і будуть основою наших роздумів нижче...

Чи може «врятувати» психолог? – Відповідь у моральній частині Катехизму

Коли щось недобре трапилось у житті людини, то вона часто «впадає в депресію», як

тепер модно говорити. Отож, у своїй депресії «Йов» звертається до психолога. Завдання останнього – чемно вислухати все, про що людина хоче розповісти. Коли вона достатньо виговориться, то проблема начебто зникає – робота виконана. Однак не все у житті так просто...

Не шукаючи кореня проблеми, її не можна вилікувати, адже ця т. зв. «депресія» дуже швидко повернеться в новому вигляді і буде значно сильнішою, бо навіюватиме вже також і думки про безвихідність становища, котре стає все гіршим і нічого, мовляв, вже не допомагає – аналог притчі про те, як на місце вигнаного біса до хати прийшло семеро, бо вона не була наповнена чимось новим. Йдучи додому попри храм, наш «Йов» може почути проповідь священника про те, що такою хатиною є серце людини, котре треба постійно оберігати: «Саме серце – маленька посудина. Водночас вона настільки містка, що в ній поміщаються і «змії», і «леви», і «хижі звірі» пороку; ... але там також Бог, там ангели, там життя і царство, там світло і апостоли, там скарби благодаті, там є все (Макарій Великий)» (753). Отже, мало є просто «випустити пару», виговоритись і так, мовляв, викинути з себе все зле, весь сум, гнів чи щось схоже, бо «нам стало легше». Слід шукати корінь проблеми, а він – у нашому серці.

Якщо психолог захоплений вченням Зигмунда Фрейда, творця психоаналізу, то він спробує таки шукати «корінь» психічної проблеми, наприклад страху. Він відшукає і заставить «відтворити» ще раз ту подію, котра викликала дотепер страх, переживання чи сум у людини, а тоді «пережити» її з протилежними почуттями – вже зовсім не боячись цього тощо. Більшість всіх проблем тут зведеться до комплексів, а особливо – пов'язаних із сексуальною сферою. Та чи допоможе такий метод психоаналізу позбутись конкретних проблем, чи лише їхніх наслідків?..

Страх, наприклад, є наслідком гріхопадіння. Однак будь-який священник чи духівник особи може їй впевнено сказати, що проблема гріха не так у вчинку, а у пристрасті, котра до нього привела. Тобто «гріх – це перш за все стан особи, який виявляється у вчинках...» (758). Саме зі станом гріха треба боротись, тоді і вчинки будуть іншими, а ліквідовуючи самі наслідки – змінюючи ставлення людини до того чи іншого вчинку або події, – ми не здобудемо абсолютно нічого. Так наш «Йов» у своїх пошуках заспокоєння може шукати корінь проблем у 8-ми головних гріхах, проте вирішення проблем треба радше – у протилежних їм 8-ми головних чеснотах: обжирство – поміркованість, розпушта – ціломудреність, грошолюбство – жертовність, смуток – радість у Святому Дусі, гнів – терпеливість, нудьга – бадьорість духу, марнославство – смиренномудрість, гордість – покора (759-779). Все це є наші стани, з котрих варто виходити або до котрих прямувати і жоден психоаналітик не може зробити цього за нас, бо ж це – сфера свободи вибору людини (732), котра дана поряд з її моральною відповідальністю за кожний свободний вибір – «хто відважується на вчинок героїчної любові – стає героєм, а хто добровільно

погоджується вчинити вбивство – стає вбивцею (737). Церква пропонує своїм дітям лік від гріховних хворіб, котрими є наші гріхи, – аскеза (755). Саме вона, більше аніж психотерапія, допомагає нам уникнути або подолати багато проблем. Людина, котра через свій страх і безвідповідальність зробила аборт або спонукала до нього, не знайде спокою через те, що розповість все психологу, але зможе знайти спокій через щире покаяння, відчувши себе знову в «обіймах милосердного Отця» (781). Для того треба спершу усвідомити, що ми вчинили гріх проти іншої особи, котра, як і ми, є образом Божим (726), тобто ми вбили самого Христа. Щобільше, це ми робимо кожного разу, коли кривдимо іншу людину в той чи інший спосіб – кривда з боку держави чи щодо держави, кривда через засоби масової інформації, кривда через погане виховання, освіту та інші суспільні способи, котрі ми часто не звикли вважати гріхами (927-982).

Тому не біжімо поспішно до психологів як до цілителів, бо їхня справа благородна, і вони справді можуть нам багато порадити, але вони не вирішать за нас наших проблем.

Чи може наука або філософія довести, що Бога немає? – Відповідь шукаймо у догматичній частині Катехизму

Коли ж наш «Йов» зневірюється у всіх попередніх зовнішніх методах, котрі мали би допомогти йому моментально вирішити всі проблеми, то часто доходить висновку, що Бога взагалі не існує. Якщо, отже, зневірена в Бозі людина сама знайома з багатьма науковими відкриттями, то починає їх інтерпретувати саме в бік доведення Божого неіснування: теорія «Великого Вибуху» (т. зв. «Біг Бену») щодо виникнення світу, котра, мовляв, заперечує створення світу Богом; теорія еволюції, створена Чарльзом Дарвіном та часто перекручувана комуністичною владою, бо ж, насправді, це була лише гіпотеза, котра зовсім Бога не заперечувала; ідея долі – «фатуму» – або напередвизначення – «предестинації» (наприклад, у вченні Жана Кальвіна), – де суть вчення полягає в тім, що за людину вже все вирішено і їй нічого не вдасться змінити; філософські та матеріалістичні вчення, котрі вчать, що існування Бога не можна довести, тому Його немає тощо.

Однак тут пригадується одразу крилатий вислів про німецького філософа Фрідріха Ніцше: «Ніцше сказав: «Бог помер!». – Бог сказав: «Помер Ніцше!». І це справді так. Не можна заперечувати все, що ми не можемо розумом довести, хоча знаємо тим більше, що існування Бога у філософії було доведене ще Платоном, Еммануїлом Кантом, св. Томою Аквінським та іншими філософами і богословами. Просто справа не в тім. Невже творіння може пізнати Творця вповні?.. Очевидно, що ні. Тому людина, котра зневірилась і шукає розумових аргументів, щоби довести, що Бога немає, має в цьому очевидну логічну тезу,

котра доводить, що існування Бога заперечувати, як мінімум, нелогічно.

Тут «Йов XXI-го ст.», якщо прислухається до того, що у храмі говорить та читає священик, почує не те, що людина говорить про Бога, а те, що сам Бог говорить до людини. Саме це і є Божим Об'явленням (18), котре ми отримали, насамперед, у Святому Письмі (38). Саме Біблія – книга, котру поважають і християни, і нехристияни – є справді твором Боголюдським і у своїй прямій або символічній мові дає нам відповідь на дуже багато питань, котрі можуть нас хвилювати. Всі філософи, котрі приймали існування Бога, задавали собі питання, яким Він є. У Біблії читаємо, як Бог сам поступово людині відкривав Себе у Пресвятій Трійці – від Старого Завіту і книги Буття, де Бог у Трьох Особах «радиться»: «Сотворімо людину на Наш образ і на Нашу подобу» (Бт. 1:26), – до Нового Завіту, де в Богоявлінні над Йорданом Бог Себе прямо відкриває у Трьох Особах. Саме ці Три Божественні Особи – Отця, Сина і Святого Духа – Церква сповідує як єдиного Бога у своєму Символі Віри від перших століть Її існування (74-98). Все створене Богом було добре: «І побачив Бог, що воно добре» (Бт. 1:10). Отже, зло й страждання у світі походять не від Бога, Котрий є Любов'ю і абсолютним Добром (141). Зло у світі – вибір людини! Саме від нас залежить, що ми чинимо. Коли хтось кривдить нас, то в цьому не винен Бог. Подібно і коли когось кривдимо ми... Кожного з нас, котрий є образом Божим, Бог кличе до осягнення Божої подоби (123), кличе бути добрим, яким є і Він, але наш вибір – стати святим, «обожествитися» (127), чи ні. Перші люди – Адам і Єва, – подібно як і ми часто, зробили вибір в бік гріха, піддавшись спокусі. Тут Біблія використовує образ змія, через котрого людина захотіла стати як Бог, але без Бога (145). Ось в чому є часто корінь всіх наших проблем – ми хочемо всього добитись, поклавшись на свої сили виключно, а тоді отримуємо в спадок страждання Йовові, однак далі зневірюємось у Бозі, на відміну від біблійного Йова. А Бог, натомість, ще тоді в раю, котрий Адам і Єва втратили, дає обіцянку майбутнього спасіння – т. зв. «протоєвангеліє» («перша добра новина») – Бт. 3:15 (160). Шанс цього спасіння був нам знову подарований 2000 років тому у приході на світ Ісуса Христа, що святкуємо в події Різдва (190). За словами св. Атанасія Великого: «Бог став людиною, щоб людина стала богом». Коли Христос вознісся, то пообіцяв, що зішле Духа на апостолів, що і сталось у святі П'ятидесятниці. Відтак, через апостолів і Духа Святого Бог присутній і керує Церквою на землі, а Церква, своєю чергою, є неначе образом Божим – «іконою Пресвятої Трійці» (272) – через Неї у світі постійно діє Отець, Син і Дух Святий.

Тому чи приємніше нам мати за «матір» безособову долю, котра все за нас визначила, а чи хочемо бути дітьми люблячого Батька?.. Питання до роздумів.

Чи замінить медитація молитву? – Відповідь шукаймо у частині Катехизму про молитву Церкви

Має наш «Йов» ще одного поради́ника в наш час – східні практики і медитації, йоги. Самі собою вони, зазвичай, не є чимось злим – очищають нас від поганих емоцій, концентрують увагу, зосереджують... Та чи вилікують вони нас від смутку, розпачу, гріха зрештою?

На жаль, мало є лише замислитись над тим, якими ми є... Слід порівнювати себе до Когось кращого – до Бога – і уподібнюватись до Нього. А це можливо лише у спілкуванні і пізнанні цієї Особи. Скільки б сучасна людина, що живе під впливом секуляризму, не проходила повз храм, однак рано чи пізно їй самій захочеться стати учасником всього, що тут відбувається, якщо вона дійсно хоче віднайти той духовний спокій, а не лише короточасний душевний. Таким спілкуванням з Богом є молитва (331), котра в Церкві має і приватний, і спільнотний характер. Вершиною і джерелом богослужбового життя Церкви є Літургія (344), адже в ній присутній сам Христос у своєму Тілі і Крові. Це є Пресвяте Таїнство Євхаристії – одне із 7 Святих Таїнств. Для участі в ньому, тобто для прийняття в себе Ісуса Христа, нам потрібно спочатку прийняти Св. Таїнства Хрещення і Миропомазання. Вкупі ці три Св. Таїнства є Таїнствами християнського втаємничення (408), тобто вони роблять нас повними членами Церковної спільноти.

Іноді, коли з нами стається якесь горе чи хвороба, ми кажемо, що нам потрібно лише чуда, щоби вирятувало нас з цієї ситуації. Саме Святі Таїнства і є тими чудами та знаками, котрі Господь досі здійснює в нашому житті через Святого Духа (404). Найкращим ліком духовних хворіб, тобто ліком від гріха, вже ось дві тисячі років залишається Св. Таїнство Сповіді (449). Ліком від фізичних хворіб, натомість, є Св. Таїнство Єлеопомазання (462), котре не лише для помираючих призначене, а в кожній важкій фізичній хворобі часто більше допомагає, аніж будь-які ліки та препарати. Нам лише треба мати віру, як ті, хто приніс до Христа розслабленого, а Він, своєю чергою, може зцілити і душу, і тіло людини, як і зробив тоді. Це – Святе Таїнство зцілення.

Коли ж ми приймаємо від Господа ці чуда та дарунки і стаємо Богом оправданими, як і біблійний Йов вкінці книги, то маємо ще з більшим натхненням, дорогі читачі, наслідувати Христа у служінні іншим людям. Таїнствами служіння є Подружжя та Священство (470). Більшість із нас обирає подружній стан, отож, маємо розуміти, що мета Подружжя – не корисливість, а дарування, що і є знаком справжньої любові (475). Водночас, силою Хрещення кожен з мирян отримує служіння царя, священника та пророка. Таким чином, КОЖЕН є священником у цьому світі і покликаний до проповіді Христа своїм життям і прикладом!

Дорогі читачі, ніколи не піддаваймося безкритично всім ідеям сучасного світу, бо не завжди вони нам справді допоможуть. Пам'ятаймо, що у всіх нас є люблячий Батько – Господь – і любляча Мати – Церква, котра нас навчає віри у своєму Катехизмі. Саме в Церкві і у Бозі ми зможемо знайти вирішення всіх наших труднощів, проблем, болів чи страждань, тому не лінуймося прибігати до храму, приводячи друзів, рідних, дітей. Хай бути християнином стане модно!

Микола Витівський Â Â Зі щоденника Йова XXI-го ст. або деякі катехизмові правди для молоді Â //СЛОВО № 3 (55) 2013, с.20-23

Â